

Vides politikas īstenošanas pārskats (EIR) 2019. gadā

Daži galvenie fakti par vides tiesību aktu īstenošanas situāciju Eiropā

EIR DEFINĪCIJA, MĒRĶI UN SNIEGTIE IEGUVUMI

- Vides politikas īstenošanas pārskata mērķis ir uzlabot īstenošanu ES vides politikas un tiesību aktu jomā, konstatējot īstenošanas nepilnību cēloņus un risinot sistēmiskus šķēršļus vides jautājumu integrēšanai visās politikas jomās. Tajā norādīti galvenie izaicinājumi katrai dalībvalstij, kā arī esošās labās prakses.
- Ja kopīgi pieņemtie noteikumi netiek pienācīgi īstenoti, Komisija var uzsākt tiesvedību, un bieži vien tai nav citas izvēles. Tomēr, lai uzlabotu iespējas labāk un savlaicīgi veikt īstenošanu (ar pārkāpumu procedūrām ES tiesību aktu pārkāpumi tiek risināti pēc tam, kad tie ir veikti), Komisija ierosināja vides politikas īstenošanas pārskatu, lai ļautu ES valstīm pēc iespējas drīzāk atrast pielāgotus risinājumus.
- ES vides politikas un tiesību aktu īstenošana ir būtiski svarīga labiem vides apstākļiem un var radīt jaunas iespējas ekonomikas attīstībai un zaļai izaugsmei.
- Saskaņā ar jauna pētījuma aplēsēm kopējās izmaksas, ko sabiedrībai rada pašreizējās nepilnības vides tiesību aktu īstenošanā, ik gadu sasniedz aptuveni 55 miljardus EUR.
- Komisija ir apņēmusies palīdzēt dalībvalstīm uzlabot īstenošanu vides jomā, piemēram, ar vienādranga (*peer-to-peer*) instrumentu un divpusējiem dialogiem. Lai šādi instrumenti gūtu panākumus, ir vajadzīga aktīva reģionālo un vietējo pašvaldību, kā arī citu ieinteresēto personu iesaistīšanās.

APRITES EKONOMIKA

- Eiropas Komisija 2015. gadā pieņēma vērienīgu rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku, kas ietver pasākumus nolūkā sekmēt Eiropas pāreju uz aprites ekonomiku, palielināt globālo konkurētspēju, veicināt ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un radīt jaunas darbvietas.
- ES rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku ir noteikta konkrēta un vērienīga rīcības programma ar pasākumiem, kas aptver visu ciklu – no ražošanas un patēriņa līdz atkritumu apsaimniekošanai, otrreizējo izejvielu tirgum un pārskatītam tiesību akta priekšlikumam par atkritumiem. Rīcības plāna pielikumā ir norādīts laika grafiks, kurā darbības tiks pabeigtas. Ierosinātās darbības palīdzēs noslēgt produktu aprites cikla loku ar plašāku pārstrādi un atkārtotu izmantošanu, kā arī sniegt ieguvumus gan videi, gan ekonomikai.

**TAKE THE
INITIATIVE!**

**#EUGreenWeek
13–17 MAY 2019**

- Lai arī ES politikas satvars aprites ekonomikai ir stiprināts, joprojām pastāv uzlabojumu iespējas īstenošanai dažādās jomās, tostarp attiecībā uz atkritumiem.
- Atkritumu jomā mērķi līdz 2020. gadam pārstrādāt 50 % no sadzīves atkritumiem ir sasniegušas 5 ES dalībvalstis, savukārt vairākas citas to, iespējams, nenasiegs.
- Atkritumu rašanās novēršana joprojām ir liels izaicinājums – vidējais saražoto sadzīves atkritumu daudzums ES kopš 2014. gada ir pieaudzis.

KLIMATA PĀRMAIŅAS

- ES tiesību aktu mērķis klimata jomā ir sekmēt klimatnoturīgāku Eiropu, nodrošinot labāku sagatavotību un spēcīgāku kapacitāti reaģēt uz klimata pārmaiņu ietekmi vietējā, reģionālā, valstu un ES līmenī.
- Kopumā klimata tiesību aktu īstenošanas līmenis visā ES ir labs, kaut gan ir jāpastiprina centieni katrā dalībvalstī un ES līmenī, lai novērstu un/vai mazinātu klimata pārmaiņu radīto kaitējumu.
- Pilnīga ES klimata tiesību aktu īstenošana samazinātu ES emisijas aptuveni par 45 % līdz 2030. gadam (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni).

DABAS UN BIOĻĪSKĀS DAUDZVEIDĪBAS AIZSARDZĪBA

- ES jau ir sasniegusi ANO Konvencijas par bioloģisko daudzveidību 2020. gada mērķi nodrošināt, ka 10 % no piekrastes un jūras teritorijām ir aizsargājamas teritorijas. Uz sauszemes tika paplašināts *Natura 2000* tīkls, aptverot 18 % no sauszemes teritorijām. Neskatoties uz šo progresu, lielākajai daļai dalībvalstu ir jāpaātrina centieni *Natura 2000* tīkla pabeigšanai un labai pārvaldībai.
- Bioloģiskās daudzveidības zudums Eiropas Savienībā turpinās, pat ja vietējā līmenī ir gūts progress. Ievērojamas nepilnības dalībvalstu īstenošanas, izpildes, finansēšanas un politikas integrēšanas rezultātos ietekmē centienus aizsargāt Eiropas ekosistēmas pret spiedienu, piemēram, nepiemērotām lauksaimniecības praksēm, pilsētu teritoriju izplešanos vai invazīvu sugu izplatīšanos.

IEDZĪVOTĀJU VESELĪBA UN DZĪVES KVALITĀTE

Gaisa kvalitāte / troksnis

- Lai arī gaisa kvalitāte Eiropā pēdējo desmitgažu laikā ir uzlabojusies, lielākai daļai dalībvalstu ir ātrāk jāsamazina emisijas, jo īpaši transporta un lauksaimniecības jomās, un jāveicina tīrākas enerģijas ražošana.

**TAKE THE
INITIATIVE!**

**#EUGreenWeek
13–17 MAY 2019**

- Kopš 2017. gada dalībvalstis un Komisija ir piedalījušās vairākos dialogos par gaisa kvalitāti. Līdz 2018. gada beigām tika organizēti seši dialogi par tīru gaisu, lai risinātu konkrētas problēmas Čehijā, Ungārijā, Īrijā, Luksemburgā, Slovākijā un Spānijā.

Rūpnieciskās emisijas

- Rūpniecisko emisiju direktīvas mērķis ir nodrošināt augstu aizsardzības līmeni cilvēku veselībai un videi, vienlaikus uzlabojot inovāciju un konkurētspēju. Tiek izmantotas daudzas revolucionāras tehnoloģijas, palīdzot sasniegt ievērojamus piesārņojošu vielu samazinājumus, taču izaicinājumi paliek – rūpnieciskās emisijas enerģētikas nozarē joprojām ir galvenais gaisa un/vai ūdens piesārņojuma avots 11 dalībvalstīs, savukārt 7 valstīs lielāko daļu emisiju rada mājamputnu un cūku audzēšanas nozare, vēl 2 valstīs tās rada dzelzs un tērauda rūpnīcas. Emisijas no atkritumu apstrādes darbībām joprojām rada bažas trijās dalībvalstīs.

Ūdens

- Lai arī vairākas dalībvalstis ir veikušas pozitīvi vērtējamus pasākumus, vēl ir daudz darāmā, lai pilnībā sasniegtu ES tiesību aktu mērķus ūdens jomā, tostarp attiecībā uz komunālajiem notekūdeņiem, applūšanu vai upju baseinu apsaimniekošanu. Lai šos mērķus sasniegtu, būtiski svarīgi būs lielāki ieguldījumi, tostarp no ES fondiem.

Ķīmiskas vielas

- Videi nekaitīga ķīmisku vielu pārvaldība un droša lietošana ir galvenais, uz ko vērsti ES tiesību akti ķīmisko vielu jomā. Dalībvalstis stiprina savu sadarbību, lai šos tiesību aktus īstenotu.

ZAĻĀ NODOKĻU UZLIKŠANA, ZAĻAIS PUBLISKAIS IEPIRKUMS UN FINANSĒJUMS VIDEI

- Finansiāli stimuli un ekonomikas instrumenti, tostarp pakāpeniska videi kaitīgu subsīdiju izbeigšana, ir efektīvs un lietderīgs veids, kā sasniegt mērķus vides jomā.
- = Vairākās dalībvalstīs galvenais izaicinājums saistībā ar vides finansējumu ir nodrošināt, ka tas paliek pienācīgā līmenī, savukārt citās valstīs pastāv problēma ar ES fondu efektīvu izmantošanu, ko reizēm izraisa nepietiekama administrāciju spēja.
- Īpaši paredzēts finansējums bieži ir nepieciešams, lai sasniegtu mērķus vides jomā – Eiropas strukturālajos un investīciju fondos (ESI fondi) sadaļā “Vides aizsardzība un resursu efektīva izmantošana” 12 dalībvalstīs ir augstākais piešķīrums laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam.

**TAKE THE
INITIATIVE!**

**#EUGreenWeek
13–17 MAY 2019**

PĀRVALDĪBA / VIDES JAUTĀJUMU INTEGRĒŠANA

- Vairākās dalībvalstīs vides iestādēs trūkst darbinieku, un šāda nepietiekama kapacitāte un resursi ietekmē to spēju veikt īstenošanu un izpildi.
- Dalībvalstis var uzlabot savu kopējo pārvaldību vides jomā. Tas ietver pārredzamību, piekļuvi informācijai vai nodrošinājumu, ka NVO var radīt juridiskus sarežģījumus vides jautājumos. Tas ietver arī resursu un spēju uzlabošanu dažādos administrācijas līmeņos, lai efektīvi izpildītu un īstenotu vides tiesību aktus.
- Vides jautājumu labāku integrēšanu var nodrošināt, ja vides problēmas tiek ņemtas vērā citu sabiedriskās politikas jomu veidošanā un izpildē, piemēram, enerģētikā, transporta nozarē un lauksaimniecībā.
- *TAIEX-EIR PEER 2 PEER* ir instruments, kas ļauj mācīties no līdzīgajiem. Tas veicina vides tiesību aktu labāku īstenošanu vides iestādēs.
- *TAIEX-EIR PEER 2 PEER* apmaiņa starp ekspertiem var risināt visus jautājumus, uz kuriem attiecas *EIR* pārskati par valstīm, piemēram, aprites ekonomika un atkritumu apsaimniekošana, dabas aizsardzība, bioloģiskā daudzveidība, zaļā infrastruktūra un augsnes aizsardzība, gaisa kvalitātes uzlabošana, ūdens kvalitāte un ūdens resursu apsaimniekošana, ilgtspējīga pilsētvides attīstība. Tā var arī risināt parastos īstenošanas nepilnību pamatcēloņus, piemēram, administratīvo kapacitāti, prasmes, koordinācijas mehānismus, tiesu iestāžu pieejamību, atbildību vides jomā, atbilstības nodrošinājumu, kā arī vides informācijas vai citu vides pārvaldības aspektu ziņošanu un kopīgošanu.
- *TAIEX-EIR PEER 2 PEER* instruments veiksmīgi uzsāka darbību 2018. gadā. Visas dalībvalstis piedalījās vismaz vienā pasākumā, un vairāk nekā 50 % pasākumu bija vairāku valstu darbsemināri.
2018. gadā tika izpildīti 19 projekti. Lielākā daļa līdzšinējo P2P projektu ir saistīti ar aprites ekonomiku, atkritumiem un gaisu.

**TAKE THE
INITIATIVE!**

**#EUGreenWeek
13–17 MAY 2019**